
Damjana Kern
Mojca Stritar
Damjan Huber
Tjaša Alič
Tanja Jerman

Pot do izpita iz slovenščine

Učbenik za pripravo na izpit
iz znanja slovenščine
na srednji in visoki ravni

Center za slovenščino
kot drugi/tuji jezik
Izpitni center

Ljubljana 2013

Pot do izpita iz slovenščine

Učbenik za pripravo na izpit iz znanja slovenščine na srednji in visoki ravni

Avtorji:

Damjana Kern, Mojca Stritar, Damjan Huber, Tjaša Alič, Tanja Jerman

Uredila:

Damjana Kern

Recenzentki:

Ina Ferbežar, Petra Pučnik

Oblikovanje in prelom:

Metka Žerovnik

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2010 (prvi natis). Vse pravice pridržane.

Založila:

Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

Izdal:

Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko

Za založbo:

Andrej Černe, dekan Filozofske fakultete

Ljubljana, 2013

Drugi natis

Naklada:

1000 izvodov (tisk na zahtevo)

Tisk:

Birografika Bori, d. o. o.

Cena:

19,00 EUR

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'243(036)

POT do izpita iz slovenščine : učbenik za pripravo na izpit iz znanja slovenščine na srednji in visoki ravni / Damjana Kern ... [et al.] ; [izdal] Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik]. - 2. natis. - V Ljubljani : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2013

ISBN 978-961-237-386-3

1. Kern, Damjana

265788160

Vsebina

O učbeniku	5
1 Razumevanje zapisanih besedil	7
Prosti čas in potovanja	8
Sodobna tehnologija	11
Kultura	15
Okolje in varstvo narave	19
Izobraževanje	24
Sodobna družba	28
Gospodarstvo	32
Zdravo življenje	36
2 Razumevanje govornih besedil	39
Prosti čas in potovanja	40
Sodobna tehnologija	42
Kultura	44
Okolje in varstvo narave	46
Izobraževanje	48
Sodobna družba	50
Gospodarstvo	52
Zdravo življenje	54
3 Poznavanje slovničnih struktur	57
Prosti čas in potovanja	58
Sodobna tehnologija	62
Kultura	66
Okolje in varstvo narave	70
Izobraževanje	74
Sodobna družba	78
Gospodarstvo	82
Zdravo življenje	86
4 Tvorjenje pisnega besedila	91
Praktična besedila	92
Pritožba	92
Prošnja	93
Vabilo	94
Obvestilo	95
Odjava	96
Izjava	97
Esej	98
Prosti čas in potovanja	98
Sodobna tehnologija	98
Kultura	99
Okolje in varstvo narave	99

Izobraževanje	100
Sodobna družba	100
Gospodarstvo	101
Zdravo življenje	101
5 Govorno sporazumevanje	103
Prosti čas in potovanja	104
Sodobna tehnologija	104
Kultura	104
Okolje in varstvo narave	104
Izobraževanje	105
Sodobna družba	105
Gospodarstvo	105
Zdravo življenje	106
6 Utrjevanje slovnice	107
Glagoli	108
Glagolski vid	113
Modalni glagoli	117
Samostalniki in pridevniki	122
Sklanjanje pridevnika in samostalnika	122
2. ženska sklanjatev	130
Posebnosti sklanjatev	133
Stopnjevanje pridevnika	141
Zaimki	143
Osebni zaimki	143
Neosebni samostalniški zaimki	146
Svojilni zaimki	150
Kazalni zaimki	152
Oziralni zaimki	153
Izražanje krajevnih in časovnih okoliščin	157
Vezniki	159
Besedni red	161
Prepis govornjenih besedil	165
Prosti čas in potovanja	165
Sodobna tehnologija	166
Kultura	167
Okolje in varstvo narave	168
Izobraževanje	170
Sodobna družba	171
Gospodarstvo	172
Zdravo življenje	173
Rešitve	175
Viri	186
Slovarček jezikoslovnih izrazov	188

O učbeniku

Pred vami je učbenik *Pot do izpita iz slovenščine*, ki smiselno in učinkovito dopolnjuje obstoječe gradivo, namenjeno tistim, ki se želijo temeljito pripraviti na izpit iz znanja slovenščine (*Zbirka testov na osnovni, srednji in visoki ravni*), in kandidatom predstavlja dodatno možnost za intenzivnejšo pripravo na izpit iz znanja slovenščine na srednji in visoki ravni. V veliko pomoč bo lahko tudi pri samoučenju kandidatov, ki se ne udeležujejo organiziranih oblik priprave na izpit.

Številne izpitne naloge, zbrane v učbeniku, omogočajo simulacijo izpitne situacije. Ker so zbrane na dveh težavnostnih stopnjah, se lahko uporabljajo za pripravo na izpit tako na srednji kot na visoki ravni.

Učbenik je razdeljen na pet sklopov, namenjenih branju, poslušanju, slovnici, pisanju in govorjenju, ki so kot posamezni deli testa vključeni tudi v izpite. Temu je dodan še sklop utrjevanja slovnice, namenjen predvsem tistim slovnicih strukturam, ki so se na podlagi analize testov izkazale za problematične za največ kandidatov.

Posamezni sklopi vključujejo izpitne naloge različnih tipov z besedili, ki pokrivajo osem tematskih področij: prosti čas in potovanja, sodobna tehnologija, kultura, okolje in varstvo narave, izobraževanje, sodobna družba, gospodarstvo in zdravo življenje. Gre za teme, ki so predvidene tudi v izobraževalnem programu *Slovenščina za tujce* in so vključene v izpit iz znanja slovenščine.

Pri razumevanju zapisanih besedil so za vsako od osmih tematskih področij pripravljene tri naloge (tri krajša avtentična zapisana besedila, ob katerih uporabnik odgovarja na vprašanja, izbira med tremi možnimi odgovori, povezuje besedila z naslovi, dopolnjuje besedilo ali pa se odloča, ali trditev v zvezi z vsebino prebranega drži ali ne).

Pri razumevanju govorjenih besedil sta znotraj vsakega tematskega sklopa dve nalogi. Na prilo-

ženih zgoščenkah so posneta avtentična besedila, ob katerih uporabnik odgovarja na vprašanja, izbira med že danimi odgovori ali pa se odloča, ali trditev v zvezi s slišanim drži ali ne.

Pri poznavanju slovnicih struktur vsak tematski sklop vsebuje štiri naloge različnih tipov: izbira med štirimi možnostmi, dopolnjevanje besedila, vstavljanje predlogov oziroma veznikov, tvorjenje novih besed in popravlanje napak.

Sklop praktičnih besedil vključuje primere in navodila za pisanje šestih besedilnih vrst, ki se najpogosteje pojavljajo na izpiti iz znanja slovenščine na srednji in visoki ravni: pritožba, prošnja, vabilo, obvestilo, odjava in izjava. Za pisanje eseja sta za vsako tematsko področje pripravljene dve iztočnici.

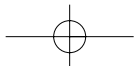
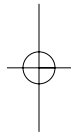
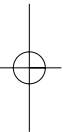
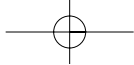
V okviru govornega sporazumevanja na izpitu iz znanja slovenščine na visoki ravni sodi komentiranje izjav na splošno temo, zato so za vsako od tematskih področij pripravljene izjave za komentiranje in pogovor z izpraševalcem.

Utrjevanje slovnice vsebuje temeljne slovnicih preglednice za izbrana slovnicih poglavja z nalogami za vadenje posameznih slovnicih struktur (glagoli, samostalniki in pridevniki, zaimki, izražanje krajevnih in časovnih okoliščin, vezniki, besedni red). Ta sklop ni razdeljen na tematska področja, ampak gre za samostojne enote, ki jih lahko uporabnik rešuje po lastni izbiri in potrebi.

Na koncu so rešitve vseh nalog (razen nalog za pisanje), dodani so tudi prepisi govorjenih besedil, ki jih sicer lahko posluša na priloženih zgoščenkah, naloge pa rešuje znotraj sklopa razumevanja govorjenih besedil.

Želimo vam uspešno reševanje in srečno pot do izpita!

Avtorji

Razumevanje zapisanih besedil

Na srednji in visoki ravni se izpit ponavadi začne s podtestom razumevanja zapisanih besedil. Branje oziroma razumevanje zapisanih besedil se ponavadi preverja s tremi nalogami različnih tipov, v katere so vključena najrazličnejša besedila (iz časopisov, revij, informativnih brošur, rezultati anket z grafičnimi prikazi, navodila, nasveti itn.).

1. naloga SR

Preberite besedilo »Trebá se je truditi, nič ne pride samo!« in glede na informacije v njem odgovorite na spodnja vprašanja, kot kaže primer.

Trebá se je truditi, nič ne pride samo!

»Zdravje je na prvem mestu, dokler me noge nesejo in me nič ne boli, moram to vzdrževati,« pravi 73-letna Kazimira Lužnik, širši javnosti znana kot atletinja, ki ne manjka na nobenem veteranskem maratonu, ne v državnem ne v svetovnem merilu. Med drugimi je pretekla že deset 42-kilometrskih maratonov v New Yorku. Pokalov in medalj se ji je nabralo že toliko, da tu in tam katerega podari prijateljem in znancem, ki se jim ob njenem imenu prikaže slika nasmejjane kolesarke. »S kolesom sem v mestu hitreje kot z avtomobilom in si na njem vse pripeljem domov,« zagotavlja Kazimira.

Kazimira je ljubiteljska trenerka atletike svojega življenjskega sopotnika, 84-letnega upokojenega zdravnika Miloša, zaradi katerega se je Primorka sploh odločila priti na Koroško. Najprej je poučevala v glasbeni šoli, nato pa se je zaposlila v bolnišnici kot višja rentgenska tehničarica. Do 46. leta se je poleg službe posvečala predvsem svojim štirim otrokom, nato se je začela ukvarjati z atleti-

ko. Vsak dan preteče deset kilometrov, kar komentira z izjavo: »Trebá se je truditi, nič ne pride samo!«

Na nedavnem državnem prvenstvu v Celju je bila v konkurenci nad 70 let prva in celo hitrejša od 60-letnikov. Ko teče, se počuti dobro. Njena želja pa je, da bi čim dlje še lahko tekla. Moderne tehnologije razen mobilnega telefona ne uporablja, prijatelje srečuje na atletskih tekmovanjih po svetu, v toplicah, kamor se z možem večkrat odpravita plavat, in v mestu, kjer vedno najde prijazen besedo za vsakogar.

Njena druga ljubezen je glasba, spretni prsti brez oklevanja polzijo po klavirskih tipkah in zazveni lahko katerakoli melodija. Petkrat na teden igra na orgle v cerkvi svete Elizabete v Slovenj Gradcu. Čas nameni tudi vodenju pevskega zbora v bolnišnici. Z vnukinjo Zala, ki študira na mariborski univerzi, sta skupaj posneli zgoščenko s 16 skladbami, na kateri Kazimira igra klavir, Zala pa poje.

0. Primer: S katerim športom se ukvarja Kazimira Lužnik?
S tekom.

1.	Katerih prireditev se redno udeležuje?	1
2.	Zakaj kolesari po mestu?	1
3.	Zakaj je prišla s Primorske na Koroško?	1
4.	Kje je delala (2 informaciji)?	2
5.	Kdaj se je začela ukvarjati z atletiko?	1
6.	Kaj si najbolj želi?	1
7.	Kje se dobiva s prijatelji (3 informacije)?	3
8.	Katera dva inštrumenta igra?	2
		12

2. naloga SR

Glede na informacije v besedilu »Ko med zvezde poleti Rus« označite, ali so spodaj navedene trditve pravilne ali napačne, kot kaže primer.

Ko med zvezde poleti Rus

Oktober prihodnje leto bo v orbito Zemlje kot turist poletel prvi Rus, poslovnež in poslanec Vladimir Gruzdev. Stroške poleta bo poravnala njegova stranka, to pa dokazuje, da je vse skupaj precej več kot adrenalinska avantura posameznika. S tem projektom bi Rusija rada vsemu svetu dokazala prevlado v vesolju. Turistično so namreč doslej na Mednarodno vesoljsko postajo odhajali le tujci, čeprav polete izvaja ruski vesoljski program. »To je naš prispevek k ruskemu vesoljskemu programu,« so iz stranke sporočili dan po slovesnostih ob 50. obletnici izstrelitve prvega ruskega umetnega satelita Sputnik.

Gruzdev je politik in poslovnež, ki je na noge postavil uspešno verigo trgovin Sedmi kontinent, predvsem pa človek, iz katerega je mogoče ustvariti junaka prerojene Rusije – med drugim zato,

ker je mlad, lep, uspešen in bogat, predvsem pa ima rad avanture. Rezervacijo za polet v vesolje mu je odstopil ameriški razvijalec računalniških iger Richard Gariott, ki je prav tako načrtoval, da bo oktobra poletel v vesolje. Gruzdev je že uspešno opravil vse potrebne zdravniške preglede in se zdaj s skupino kozmonavtov pripravlja na polet.

Gruzdev je skrbno izbrana osebnost premišljene propagandne akcije. Njegovo ime je prišlo v javnost le dan zatem, ko so v ruskem vesoljskem centru Zvezdno mesto – za polet v vesolje so se tam doslej pripravljali vsi vesoljski turisti – proslavili izstrelitev Sputnika. Kot kaže, bo Gruzdev šesti človek, ki se bo kitil z naslovom vesoljski turist. Cena vesoljskega poleta znaša 14 milijonov evrov, za 90-minutni vesoljski sprehod pa bo treba odšteti še dodatnih deset milijonov evrov.

0. Primer: Vladimir Gruzdev bo odpotoval v vesolje.

	res je	ni res	
1.	Gruzdev si bo sam plačal polet v vesolje.		1
	res je	ni res	
2.	Med turisti na Mednarodni vesoljski postaji so že bili tudi Rusi.		1
	res je	ni res	
3.	Gruzdev je odgovoren za uspeh verige trgovin Sedmi kontinent.		1
	res je	ni res	
4.	Gruzdevu bo na poti v vesolje družbo delal Richard Gariott.		1
	res je	ni res	
5.	Zaradi zdravstvenih težav bo moral Gruzdev preložiti polet v vesolje.		1
	res je	ni res	
6.	Gruzdeva so načrtno izbrali za polet.		1
	res je	ni res	
7.	Počitnice v vesolju si je do zdaj privoščilo pet ljudi.		1
	res je	ni res	
8.	Vesoljski sprehod je všteti v ceno vesoljskega poleta.		1
	res je	ni res	
			8

3. naloga SR

V besedilu »Kako ste zadovoljni s turističnimi agencijami?« manjkajo nekatere besede oz. besedne zveze, ki so navedene pod besedilom (od a do k). Besedilo uredite tako, da bo smiselno in pravilno: pod številko v spodnji tabeli vpišite črko ustrezne besede oz. besedne zveze, kot kaže primer. Med ponujenimi možnostmi sta dve odveč.

Kako ste zadovoljni s turističnimi agencijami?

Potovanje s turistično agencijo je ponavadi udobno in sproščujoče, vendar ima marsikdo tudi slabe izkušnje. Zato smo nekaj Slovencev povprašali, kako so bili zadovoljni s turističnimi agencijami.

Vesna Užnik: »Velikokrat sem že potovala __(0)__ in ponavadi je bilo vse v redu. Morda bi bilo dobro, da bi bilo v ceno vključeno vse __(1)__, ki na prvi pogled zelo ugodno ponudbo naredi precej dražjo.«

Matjaž Krašovec: »Čeprav ponavadi potujemo v __(2)__, imam tudi nekaj izkušenj s potovanji, ki jih organizirajo turistične agencije. Do sedaj sem bil zelo zadovoljen, še posebej, kadar je v ponudbo vključen __(3)__. Je pa res, da so __(4)__ zelo zavajajoče. Dlje ko bereš program, višja je cena, saj aranžma ponavadi __(5)__ le najosnovnejše stvari.«

Polona Pleničar: »Imam same dobre izkušnje s turistično agencijo. Lani, ko sem bila v Grčiji, nas je agencija __(6)__. Plačali smo namreč bungalove, oni pa so nas namestili __(7)__. Fino je tudi, če __(8)__, saj si tako veliko bolj svoboden. Pri potovanju z agencijo pa si odvisen __(9)__. A včasih človek potrebuje prav to.«

Manjkajoče besede in besedne zveze (dve sta odveč):

- a) s turistično agencijo (primer)
- b) brez drobnega tiska
- c) lastni režiji
- č) od programa
- d) polni penzion
- e) potovanja
- f) potuješ sam
- g) prijetno presenetila
- h) v hotel visoke kategorije
- i) višjo ceno
- j) začetne cene
- k) zajema

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	9
a										

4. naloga SR

Glede na informacije v besedilu »Hiše, prepametne za navadne smrtnike« označite, ali so spodaj navedene trditve pravilne ali napačne, kot kaže primer.

Hiše, prepametne za navadne smrtnike

Hiše prihodnosti bodo polne neverjetnih naprav, ki bodo človeški napor zmanjšale, kolikor se le da. Takšen dom je Microsoft pokazal novinarjem v svojem velikem naselju v Seattlu.

V hišo lahko vstopite šele, ko sistem za preiskovanje oči, točneje šarenice, preveri vašo identiteto. V vsaki sobi je gumb, s katerim je mogoče nastaviti razsvetljavo in temperaturo. Majhni mikrofoni in kamere sporočajo, kaj se dogaja v sosednjih prostorih, in ubogajo ukaze po glasu. Sistem za dvesto cedejev v dnevni sobi omogoča, da si naravnate glasbo v katerem koli prostoru v hiši.

Vrhunec sodobne tehnologije je kuhinja: vsi aparati so med seboj povezani v mrežo. Vsaka najmanjša škatlica ima majhen radijski signal, tako da koš za smeti takoj registrira, kateri izdelek ste vrgli

stran, npr. embalažo živil, in potem tisto naroči po internetu. Tudi oblačila imajo posebno kodo, tako da pralni stroj sam izbere program, primeren za določene obleke.

Že zdaj ima sedem odstotkov ameriških domov računalniško mrežo, ki vsaj delno avtomatizira nekatere dejavnosti, kot so na primer alarm, razsvetljava, kurjava ... Vendar ta vrhunška tehnologija ni najbolj prepričljiva; večinoma se ljudje še vedno bojijo, da je nezanesljiva, površna in zelo zapletena. Seveda pa se najdejo tudi veliki navdušenci, med katerimi je tudi profesor računalništva, ki pravi: »Kadar ostanem s prijatelji zunaj pozno v noč, začnem razmišljati, da bi šel raje domov, ker me sistem pričakuje in ga nočem razočarati.«

0. Primer: V prihodnosti bo živel človek v hiši veliko lažje kot do zdaj.

	<u>res je</u>	ni res	
1.	Človekovo identiteto bo sistem preverjal po očeh.		1
	res je	ni res	
2.	O dogajanju v sosednjih prostorih nam bo poročal telefon.		1
	res je	ni res	
3.	Tehnološko najboljše bo opremljena dnevna soba.		1
	res je	ni res	
4.	Koš za smeti bo skrbel za nabavo hrane.		1
	res je	ni res	
5.	Sedem odstotkov ameriških domov je v celoti avtomatiziranih.		1
	res je	ni res	
6.	Ljudje se nove tehnologije bojijo zaradi visokih cen.		1
	res je	ni res	
			6

5. naloga VR

Preberite besedilo »Bodo stroji nekoč pametnejši od ljudi?« in glede na informacije v njem izberite eno od treh možnosti, kot kaže primer.

Bodo stroji nekoč pametnejši od ljudi?

Umetna inteligenca je neorganski sistem, ki lahko glede na dražljaje iz okolja prilagodi svoje delovanje, tako da je to čim bolj učinkovito, in je poleg tega učljiv ter sposoben predvidevanja. Izraz je v sredini 20. stoletja skoval ameriški inženir informatike in kognitivist John McCarthy, ustanovitelj laboratorija za umetno inteligenco. A zamisel o mislečih strojih sega še precej dlje v zgodovino. Znana sta, denimo, starogrška mita o Talosu, letecem robotu iz bronu, ki je varoval Kreto, in Hefajstu, bogu ognja in kovaštva, ki si je za pomočnike sestavil zlate robote, na Zahodu pa je v 19. stoletju domišljijo burila zgodba o Frankensteinu, ki je bil nekakšen hibrid med človekom in strojem.

Med bolj izpopolnjene sisteme danes uvrščamo luksuzne avtomobile, ki se znajo sami parkirati. Enako vsakokrat, ko z iskalnikom brskamo po internetu, na delo stopijo »inteligentni« algoritmi in glede na vnesene parametre vrnejo ustrezne zadetke. Živahen razvoj umetne inteligence poteka tudi v industriji računalniških iger. Med zelo enostavne misleče stroje pa uvrščamo pekač, ki meri temperaturo pečenega kruhka in se izklopi, ko nastopi možnost, da bi se ta zažgal. Kljub vsemu se še noben sistem ni približal inteligentnemu mišljenju. Za to bi bila potrebna kombinacija sposobnosti sklepanja in dedukcije, pomnjenja, zmožnosti načrtovanja prihodnosti, socialne inteligence, zmožnosti sporazumevanja in drugih. Vse to

so težave, ki jih bo še treba rešiti, pot do končnega uspeha pa se začneja pri najbolj ključni lastnosti, to je pri zmožnosti učenja.

Navdušenci nad umetno inteligenco so se konec prejšnjega meseca zbrali na konferenci v Kaliforniji, kjer je bilo z govorniškega odra najpogostejše slišati izraz tehnološka singularnost. To je trenutek, ko bo izdelan sistem, ki bo po inteligenci presegel človeka. Na tej stopnji razvoj ne bo več v naših rokah, saj bo umetna inteligenca lahko začela razvijati samo sebe. To pomeni, da bo njen razvoj začel slediti eksponentni krivulji, ljudje pa bomo ostali daleč zadaj. Točko tehnološke singularnosti naj bi dosegli najpozneje do leta 2045.

V Sloveniji je na področju umetne inteligence najdejavnejši odsek za inteligentne sisteme Instituta Jožef Stefan. V preteklih letih so po naročilu ministrstva za obrambo skupaj s podjetjem Špica razvili sistem za inteligentno verifikacijo pri vstopu v stavbe, ki kar 80 odstotkov vstopajočih uspešno prepozna po gibih. Eden od trenutnih projektov Instituta Jožef Stefan je Confidence, ki ga financira Evropska unija. Gre za posebno zapestnico za starejše, ki bo preverjala, ali se oseba premika normalno ali na način, ki nakazuje zdravstvene težave, in o tem sproti obveščala sorodnike. To bo starostnikom omogočilo, da bodo pozneje odšli v dom za upokojeince, kar bo razbremenilo sistem institucionalnega varstva starejših.

S O D O B N A T E H N O L O G I J A

0. Primer: O čem govori besedilo?

- a) O dražljajih iz okolja.
 b) O pametnih ljudeh.
 c) O umetni inteligenci.

1.	Kdaj so prvič uporabili poimenovanje umetna inteligenca? a) V Stari Grčiji. b) V 19. stoletju. c) V 20. stoletju.	1
2.	Kateri sistemi so že na ravni inteligentnega mišljenja? a) Internetni brskalniki. b) Luksuzni avtomobili. c) Zaenkrat jih še ne poznamo.	1
3.	Kaj je najpomembnejše za pravo inteligentno mišljenje? a) Socialna inteligenca. b) Sposobnost sklepanja in dedukcije. c) Sposobnost učenja.	1
4.	Katera trditev drži glede na podatke v besedilu? a) Do tehnološke singularnosti bomo verjetno prišli še v tem stoletju. b) Iznašli so sisteme, ki so inteligentnejši od človeka. c) V Kaliforniji so zelo blizu tehnološke singularnosti.	1
5.	Katera slovenska institucija se najaktivneje ukvarja z umetno inteligenco? a) Institut Jožef Stefan. b) Ministrstvo za obrambo. c) Podjetje Špica.	1
6.	Zakaj razvijajo zapestnice za starejše? a) Da bi lahko iz domov za upokojence hitreje priklicali sorodnike. b) Da bi lahko starejši dlje časa živeli doma. c) Da bi se lahko starejši s pomočjo zapestnice normalno premikali.	1
		6

6. naloga VR

V besedilu »Kam z odsluženimi mobilniki?« manjkajo nekatere besedne zveze, ki so navedene pod besedilom (od a do j). Besedilo uredite tako, da bo smiselno in pravilno: pod številko v spodnji tabeli vpišite črko ustrezne besedne zveze, kot kaže primer. Med ponujenimi možnostmi sta dve odveč.

Kam z odsluženimi mobilniki?

Samo pomislite, koliko je starih mobilnih telefonov, ki zaradi __(0)__ ne dobijo več drugega lastnika. Običajno pristanejo v kakšnem kuhinjskem predalu, velikokrat pa tudi zelo neodgovorno v košu za smeti. V mobilnem telefonu je namreč veliko snovi, __(1)__ (na primer plastika oziroma PVC), pa tudi snovi, ki lahko pomenijo resno grožnjo zdravju, če zaidejo v __(2)__ (svinec, brom ...). Zato je pomembno, da se vsi uporabniki mobilnih telefonov zavemo, da nikakor ne smemo __(3)__ vreči v smeti ali bližnje grmovje. V Sloveniji že več kot eno leto velja uredba, ki prodajalcem električne in elektronske opreme nalaga, da pri __(4)__ brezplačno sprejmejo enakovreden stari izdelek in poskrbijo za __(5)__ in s tem čistejše okolje. Stari izrabljeni mobilni telefon torej odnesite v trgovino mobilnega operaterja, kjer imajo temu namenjeno posebno škatlo.

Akcijo zbiranja odsluženih mobilnih aparatov in baterij imajo pri družbi Mobitel že __(6)___. V tem času so zbrali več kot deset tisoč rabljenih mobilnikov in baterij. V prihajajočih mesecih bo tudi __(7)__, v kateri bodo __(8)__ prejeli vsi, ki bodo oddali svoj odsluženi prenosni telefon.

Manjkajoče besedne zveze (dve sta odveč):

- a) vedno ugodnejših ponudb (primer)
- b) ki jih lahko recikliramo
- c) majhno pozornost
- č) njegovo varno uničenje
- d) posebna akcija zbiranja rabljenih izdelkov
- e) preden ga zamenjamo
- f) prehranjevalno verigo
- g) prodaji novega izdelka
- h) rabljenemu telefonu
- i) starega in odsluženega mobilnika
- j) več kot sedem let

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	8
a									

7. naloga SR

V besedilu »1000 let Bleda« manjkajo nekatere besedne zveze, ki so navedene pod besedilom (od a do i). Besedilo uredite tako, da bo smiselno in pravilno: pod številko v spodnji tabeli vpišite črko ustrezne besedne zveze, kot kaže primer. Med ponujenimi možnostmi sta dve odveč.

1000 let Bleda

Bled je aprila 2004 praznoval __(0)__. Za visoko in pomembno obletnico se mora mesto zahvaliti __(1)__, ki se je ohranil vse do danes. Z njim je kralj daljnega leta 1004 __(2)__ zapustil del blejskega posestva. Razlog za to seveda ni bila dobrot velikega vladarja ali celo iskrena ljubezen __(3)__, temveč upanje na božje plačilo. Tako kot večina sodobnikov je bil tudi kralj Henrik II. __(4)__, pri tem pa si je goreče želel zagotoviti lepo posmrtno življenje, zato je blejsko posestvo podaril cerkvi. A Bled verjetno ne bi bil __(5)__, če ne bi bila njegova okolica s __(6)__ že sama po sebi pravi naravni dragulj. S tem se je Bled pridružil prvim slovanskim krajem, __(7)__, čeprav je mestne pravice dobil šele leta 1960.

Manjkajoče besedne zveze (dve sta odveč):

- a) tisoč let od prve pisne omembe (primer)
- b) bogatega darila
- c) cerkvenim oblastem
- č) do cerkvenih dostojanstvenikov
- d) dokumentu nemškega kralja Henrika II.
- e) in ga zaščitili
- f) ki so se dvignili iz anonimnosti
- g) svojimi izjemnimi geografskimi značilnostmi
- h) tako bogato in pomembno darilo
- i) zelo veren

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	7
a								

KULTURA

8. naloga VR

Besedilo »Zgodba knjig« opremite z naslovi, ki so navedeni spodaj (od a do i). K številki besedila pripišite črko najbolj verjetnega naslova, kot kaže primer. Dva naslova sta odveč.

- a) *Knjiga, ki je pravzaprav kodeks (primer)*
- b) 100-letni eksperiment
- c) Največji krivec za propadanje knjig
- č) Narava odlično ohranila knjige
- d) Nekoč so uporabljali boljše pisne snovi
- e) Obstojnost knjig odvisna tudi od kakovosti papirja
- f) Od živalske kože do najdragocenejših dokumentov
- g) S kislinami nad vlago
- h) Škodljive vrste papirja
- i) Zgodovinska pestrost oblik

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	7
<i>a</i>								

Zgodba knjig

0. Ko rečemo knjiga in mislimo na predmet, ne na vsebino, nam stopijo pred oči trde platnice in knjižni blok, sestavljen iz listov, ki so spojeni v fizično enoto. Taki obliki knjige rečemo tudi kodeks.
1. Pri Babiloncih in Asircih so bile »knjige« žgane glinaste ploščice, pri Indijcih povezani palmovi listi. Egipčani, Grki in Rimljani so imeli knjige v obliki zvitkov iz papirusa, Grki in Rimljani so uporabljali tudi skupaj zvezane pavoščene tablice. S pergamentom se je udomačila tudi ravna štirioglasta oblika knjige – poimenovana kodeks. Ta oblika je v veljavi še danes, čeprav se pojavlja tudi e-knjiga, ki jo lahko uporabljamo le z računalnikom.
2. Knjiga v obliki kodeksa se pojavi v deželah vzhodnega Sredozemlja in se uveljavi s krščanstvom v prvih stoletjih našega štetja. Najstarejša upodobitev te oblike knjige je iz 8. stoletja pr. n. št. Najstarejši do zdaj znani primerki so se ohranili le pod suhim egiptovskim peskom. Suh pesek se je izkazal kot odličen konservator, skozi katerega nista prodrli svetloba ali vročina, dežja pa je tam izjemno malo.
3. Pergament je koža, očiščena grobih ostankov mesa in maščob, obdelana v apneni kopeli, sušena in dodatno površinsko obdelana med enakomernim napenjanjem na sušilnem okviru. Izdelan je lahko iz katere koli kože sesalcev, a je najprimernejši tisti, izdelan iz kozje, ovčje ali telečje kože. Pergament so kljub visoki ceni uporabljali za najdragocenejše dokumente in knjige vse do 20. stoletja. Danes ga v take namene uporabljajo le Judje za svoje verske knjige in v Vatikanu za zapis najpomembnejših listin, do pred kratkim ga je za enak namen uporabljala tudi angleška kraljica.
4. Knjige danes najbolj uničuje človek, bodisi zaradi neznanja, neozaveščenosti, nerazgledanosti ali iz malomarnosti. Človek namreč dopušča, da se knjige hranijo v vlažnih prostorih. Vlaga povzroča propadanje papirja. Ovlaženi deli se nagubajo in potemniijo, lahko pa se tudi zlepijo ali splesnijo. Človek tudi dopušča, da se v zanemarjenih, nevzdrževanih skladiščih zaredijo žuželke.
5. Človek tudi izbira črnila in barvila. Vsa starejša so praviloma zelo obstojna in neškodljiva. Med njimi so izjema le železotaninska črnila in nekateri zeleni pigmenti, ki vsebujejo korozivne ione. Novejše pisne snovi pa so praviloma manj ali slabo obstojne. Večinoma so vodotopne in/ali občutljive na svetlobo, kar pomeni, da se v stiku z vodo ali svetlobo pogosto izbrišejo.
6. Tudi vrsto papirja izbira človek in pri tem pogosto ne ve, kdaj sme uporabljati cenejše, manj obstojne vrste papirja (recikliran papir, papir z optičnimi belili) in kdaj dražje, trajnejše. Najmanj obstojne so vrste industrijsko izdelanega papirja, mlajšega od 150 let, saj vsebujejo veliko prvin, ki tvorijo kisline; te počasi, a vztrajno razžirajo materiale. Če so knjige, nastale na takem papirju, hranjene v toplih, svetlih, prevlažnih ali presuhih prostorih, se hitrost razkroja podeseteri.
7. V Veliki Britaniji so konec 19. stoletja pripravili preizkus. Zbrali so različno gradivo na papirju in ga razdelili v dva identična dela. En del so vložili v zaščitno embalažo, zapečatili in za sto let shranili v hladnih, suhih in temnih skladiščnih prostorih. Gradivo iz drugega dela pa so prepustili redni uporabi in nekontroliranim razmeram. Ko so na prelomu stoletja in tisočletja odprli skrbno hranjeno gradivo in ga primerjali z drugim delom, so ugotovili, da je shranjeno gradivo odlično ohranjeno, tudi tisto, ki je nastalo na papirju najslabše kakovosti – na časopisnem papirju.

9. naloga VR

Preberite besedilo »Evropska založniška politika« in glede na informacije v njem odgovorite na spodnja vprašanja, kot kaže primer.

Evropska založniška politika

Ministrstvo za kulturo je pri Mirovnem inštitutu naročilo raziskavo o evropski kulturni politiki na področju založništva. V raziskavi so ugotovili, da ima slovensko založništvo cel kup težav, npr. padanje naklad, propadanje knjigarn, kapitalsko uničevanje založb, obubožanje avtorjev, mnoge evropske države pa so v tem času dosegle zavidljivo raven izdajanja zahtevnejše literature.

Raziskava je pokazala, da lahko države razdelimo v štiri skupine glede na stopnjo bralne kulture in stopnjo kulturne politike. V prvi skupini so države, ki imajo zgledno urejeno zakonodajo, s katero država pomaga kulturi, ter visoko bralno kulturo. V to skupino se uvršča Finska, kjer je podpora literatom zelo velika. Tako med drugim država pomaga založništvu z zniževanjem davka z običajnih 22 na 12 odstotkov. Finska knjižnična mreža je ena izmed najgostejših v Evropi, zato je sodelovanje Fincev v kulturnem življenju zelo razvito, še posebej radi pa berejo. V drugo skupino raziskava uvršča tiste države, ki imajo dobro razvito kulturno politiko, bralna kultura pa je razmeroma nizka. Kot vzorčni primer take države

navaja Italijo. V okviru italijanskega ministrstva za kulturo obstaja institucija, ki je zadolžena za knjige. Njena naloga je predvsem financiranje knjižnic, ne obstaja pa založniški program, s katerim bi država skrbela za posebne publikacije. Italijanski pisci se ne preživljajo s pisanjem, ampak so največkrat zaposleni pri časopisnih hišah ali poučujejo na univerzah.

V tretji skupini so države z razmeroma slabo kulturno politiko in razmeroma dobro bralno kulturo. Tak primer je Rusija. Med mehanizmi podpore literaturi sta omenjena program ministrstva, ki spodbuja tiskanje družbeno pomembne literature, ter vzpostavitev kriterijev glede minimalnih honorarjev za pisateljsko delo. Zadnje, četrto skupino predstavljajo države s slabo izdelano kulturno politiko na področju založništva in nizko stopnjo bralne kulture. V tej skupini se je znašla Hrvaška. Uvedba davka na prodajo knjig je na Hrvaškem položaj založništva še dodatno poslabšala, saj se je cena knjige tako dvignila za 22 odstotkov. Veliko pove tudi podatek, da je na Hrvaškem včlanjenih v knjižnice manj kot 15 odstotkov prebivalcev.

0. Primer: O čem govori besedilo?

O evropski kulturni politiki na področju založništva.

1.	S katerimi problemi se srečuje slovensko založništvo (2 informaciji)?	2
2.	Katera kriterija so uporabili pri razvrščanju držav v raziskavi o založništvu (2 informaciji)?	2
3.	Na kakšen način Finska podpira založništvo?	1
4.	Kaj glede založništva pogošajo v Italiji?	1
5.	S čim se preživljajo italijanski pisatelji (2 informaciji)?	2
6.	Katero vrsto tiska podpirajo Rusi?	1
7.	Zakaj so se na Hrvaškem cene knjig dvignile za več kot 22 %?	1
		10

10. naloga VR

Besedilo »Težave slovenskega čebelarstva« opremite z naslovi, ki so navedeni spodaj (od a do h). K številki besedila pripišite črko najbolj verjetnega naslova, kot kaže primer. Dva naslova sta odveč.

- a) Čebele in čebelarstvo v številkah (primer)
- b) Dogovarjanje o ukrepih
- c) Izginotje čebel bi pripeljalo do verižnih reakcij
- č) Krivi tako kmetje kot tudi čebelarji
- d) Naravni »sovražniki« čebel
- e) Nezakonito premeščanje čebel
- f) Tak pogin čebel je običajen
- g) Težav s čebelami nimajo samo v Sloveniji
- h) Učinkovit nadzor že imamo

0.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	6
a							

Težave slovenskega čebelarstva

0. Na svetu je 7000 čebeljih vrst, v Sloveniji 7679 čebelarjev upravlja s 150.520 čebeljimi družinami, največja poseljenost s čebelami pa je v Pomurju.
1. Na kmetijskem ministrstvu so začeli iskati rešitve za izboljšanje sistema ukrepanja v primeru pogina čebel. Predstavniki pristojnih institucij so se dogovorili, da bodo povečali obveščanje javnosti o ustrezni uporabi škropiv ter postrli nadzor nad njihovo prodajo in prometom.
2. Čebelarji, ki svoje čebele pripeljejo od drugod, morajo imeti izvid veterinarske službe, ki potrjuje, da so čebele zdrave. Težave povzročajo predvsem čebelarji »na črno«, ki svoje čebele pripeljejo z drugega območja, ne da bi imeli ustrezno dovoljenje pristojnega ministrstva.
3. Čebele poginjajo zaradi različnih bolezni, zajedavcev in izredno suhih poletij, ko potrebujejo posebno skrb. Največji sovražniki čebelarjev pa so zajedavci, ki prehajajo iz enega čebelnjaka v drugega.
4. Velike težave so tudi s škropivi, zato si čebelarji želijo, da bi se kmetje pri njihovi uporabi držali navodil. Nekaj krivde strokovnjaki pripisujejo tudi čebelarjem samim, saj nekateri niso dosledni pri izvajanju opravil, ki jih čebele potrebujejo.
5. Čebelarji trdijo, da bi morebitno izumrtje čebel privedlo do pomanjkanja hrane, saj je razmnoževanje nekaterih rastlin odvisno od čebel. Če bi izumrle rastline, ki so odvisne od čebel, bi bile prizadete tudi vrste, ki so odvisne od teh rastlin, in tako naprej.
6. Podobne težave, kot jih ima z množičnimi pomori čebel Slovenija, imajo tudi drugod po Evropi. V povprečju je namreč v zadnjem času pomrla tretjina čebel, na nekaterih območjih pa kar polovica. Običajno sicer vsako leto umre okoli pet odstotkov čebel, tako množičnih pomorov, kot se dogajajo letos, pa do zdaj ni bilo zaznati.

11. naloga SR

Preberite besedilo »Rdeča luč za navadne žarnice« in glede na informacije v njem odgovorite na vprašanja, kot kaže primer.

Rdeča luč za navadne žarnice

Gospodinjstva v EU naj bi navadne žarnice, ki so v rabi že 130 let, zamenjala z učinkovitejšimi, varčnimi žarnicami. Te so dražje, vendar pa trajajo dlje in porabijo manj energije od navadnih. S septembrom naj bi s trga najprej umaknili najbolj potratne žarnice z močjo 100 vatov ali več, potem pa vse navadne žarnice do vključno 25 vatov. Do leta 2016 naj bi v EU prepovedali tudi energijsko manj učinkovite halogenske žarnice. Pravila ne bodo veljala za posebne žarnice, kot so infrardeče in žarnice za hladilnike ali semaforje ter reflektorji.

Navadne žarnice trenutno uporablja 85 odstotkov gospodinjstev v EU. Varčne žarnice porabijo od 65 do 80 odstotkov manj energije kot zastarele navadne žarnice in trajajo do šestkrat dlje. Po izračunih naj bi povprečno gospodinjstvo v EU za elektriko z zamenjavo navadnih žarnic za varčnejše privarčevalo 50 evrov letno. Po navedbah proizvajalcev žarnic pa naj bi v vsej EU s prehodom na varčnejše žarnice letno privarčevali okoli sedem milijard evrov. Okoljevarstveniki ocenjujejo, da bi z ukinitvijo navadnih žarnic samo v Nemčiji letno zmanjšali izpuste ogljikovega dioksida za pri-

bližno tri milijone ton letno. Tudi zato bo po odobritvi Evropskega parlamenta v zakonodajni obliki v kratkem sprejet predlog za postopno prepoved navadnih žarnic v EU.

Nekateri strokovnjaki opozarjajo, da varčne žarnice vsebujejo zelo strupeno živo srebro. Zato je Agencija za okolje izdala opozorila pred njihovimi potencialnimi nevarnostmi. Pri agenciji so prepričani, da je potrebno pridobiti več podatkov o tem, kako žarnice reciklirati brez škode za okolje in ljudi. Zahtevajo tudi, da so ustrezna opozorila natisnjena na embalaži žarnic. Opozorili so, da je v primeru, če se varčna žarnica razbije, treba prostor zapustiti vsaj za 15 minut. Ostanke se ne sme posesati s sesalcem, pač pa jih moramo pospraviti ročno, pri čemer je treba nositi gumijaste rokavice. Toksikologi so medtem opozorila označili za pretirana, saj bi moral biti človek izpostavljen številnim razbitim varčnim žarnicam, da bi mu zaradi živega srebra v njih pretela nevarnost. V eni varčni žarnici je namreč od 6 do 8 miligramov živega srebra. Večjo nevarnost vidijo v metanju žarnic v smeti, saj v tem primeru živo srebro lahko pride v vodo.

OKOLJE IN VARSTVO NARAVE

0. Primer: O čem govori besedilo?

O prepovedi navadnih žarnic v EU.

1.	Koliko časa se uporabljajo navadne žarnice?	1
2.	Katere žarnice bodo prepovedane zadnje?	1
3.	Katere so prednosti varčnih žarnic (2 informaciji)?	2
4.	Koliko denarja bi na področju EU prihranili z uporabo varčnih žarnic?	1
5.	Katera institucija mora potrditi predlog za postopno prepoved navadnih žarnic v EU?	1
6.	Zakaj so varčne žarnice lahko nevarne?	1
7.	Kako moramo ravnati pri odstranjevanju razbite varčne žarnice (2 informaciji)?	2
8.	Koliko živega srebra vsebuje ena varčna žarnica?	1
		10